

efecte, no coneixien l'existència d'altra forma catalana que aquesta forma 2, no sabent res de les altres quatre. Tot i això M-Lübke, *ZRPb*. xxxiii (1909) ja hi oposà grans dubtes, per algunes de les raons que ja he donat, però sobretot perquè got. -sj- hauria hagut de donar s sonora en català i no pas ix, essent simple la -s- gòtica (compareu, en efecte, *besar* BASIARE, *fesol* PHASEOLUM, *presó* PREHENSIONEM, *mesó* MANSIONEM, etc.), i perquè és l'únic cas d'un sufix aton i una accentuació paroxítona en un mot d'origen germànic, no sols del català, sinó de tota llengua romànica. ¿Admetriem, doncs, que el mot en català i en llengua d'oc *creïssoun* hauria estat alterat per influència *decréixer*? Trista escapatòria. També convenia ben poc l'argument de Jud que, en contrast amb *berle* BERULA, *créixens/cresson* seria un mot viatger, un mot «invasor» des del germànic. Mot viatger un nom d'herba pastorel i d'ensiamets modestos i muntanyencs! M-Lübke acabava emetent una forta sospita que *cresson*, *créixens* i els mots germànics vinguessin del cèltic.

Llavors és quan sortí l'estudi de Kluge en *ARom*. Contra el supòsit previ d'ell mateix (pres com a base per Jud i M-Lübke), Kluge reaccionà ara fent notar que una comparació germanística ben completa s'oposava a considerar que la -ss- de l'anglo-saxó i de l'alt-alemany antic pogués resultar d'una geminació secundària de la -s- davant j («dass heisst ss kann nicht auf germ. sj zurückweisen»): calia partir d'una -ss- antiga en germànic, d'un *kresso* o cosa així.¹⁰ Amb això desapareixia tota possibilitat d'explicar el cat. *créixens*.

En conseqüència, Jud ja no va insistir en la idea, i suposo que devia abandonar definitivament la seva conjectura juvenil. En canvi M-Lübke, sens dubte impressionat per les proves de la gran antiguitat del mot en germànic aplegades en el segon treball de Kluge, i potser també per la necessitat de donar un ètmon o altre en el *REW*, transigí amb l'etimologia germànica, tant en el seu diccionari etimològic, com més tard en *Das Katalanische* (1925), instituint un article francès **KRESSO*, però mantenint encara dubtes ben explícits sobre la germanitat real del mot català i fins del romànic en general. És solament més tard, en pujar la marea nacionalística a Alemanya, que després de la mort de Kluge, els «renovadors i milloradors» del seu diccionari, Götze i Mitzka, així com Wartburg en el seu article de 1957, han silenciats tots els escrits de Kluge i de M-Lübke, donant com a cosa segura l'origen germ. de les formes romàniques.

L'argumentació de Wartburg és un model i teixit de peticions de principi, és una acumulació de cercles viciosos: no solament el baix llatí *crissonus* del S. ix es dona com a prova de la germanitat i no-romanitat del mot, sinó que es pren el català *créixens* com a prova de l'existència del gòt. **KRASJA* (explícitament refutada per Kluge com a impossible, refutació silenciada), i per tant s'afecta pendre com a argument favorable allò que constitueix l'argument contrari més irrefutable. També Götze, el portaveu hitlerià, i els seus hereus i coetanis Mitzka i Schwerts, inquietats per l'honesta negació per part de Kluge de l'existència

d'una etimologia indoeuropea del mot germànic, en recerquen una: seria equivalent del gr. γράστις 'farratge', γράω 'jo rosegó', i del scr. *grásati* 'ell devora' (Pok., *IEW*, 404): ben poc convincent anomenar una frèvola herbeta aigualida amb un terme que vulgui dir 'rosegat, devorat' o un alimentós farratge, per això recorren a l'excusa que és perquè els créixens s'engoleixen sense cuinar-los (però tanmateix amant-los).

Que el nostre mot hagi de ser indoeuropeu no ho veig clar. El pogueren pendre d'una llengua pre-indoeuropea del centre d'Europa tant les llengües germàniques com les romàniques. Si fos indoeuropeu, M-Lübke pensava en el cèltic, sense donar-ne cap prova, i era només perquè en el seu temps parlar de pre-romà i pensar en el cèltic es considerava que era tot u: avui sabem més. Contra el cèltic valdria l'argument que el nom cèltic dels créixens és conegut, BÉRURO-, i comprovat el seu pas al romànic. També l'absència del nostre mot en castellà i gallego-portuguès, llengües on el celtisme té representació incomparablement més nodrida que en el domini català, a Gascunya, a l'Engadina o a Toscana. Si tanmateix s'insistís a pensar en un celtisme, no se m'ocorre altra idea que relacionar amb el nom cèltic del gripau CRAXANTOS, -NTLOS (cat. *greixando* 'gripauet', *Creixenturri*, lld. KRAXANTIAKO- > *Graïssessac*). Amb el fonament que tant els gripaus com els créixens abunden en els aiguamolls i vora les fonts. Caldria suposar llavors *CRAXÁNOS 'créixens' al costat de CRAXAN-TOS 'gripau'. Però reconeguem que llavors la formació sufixal de les formes germàniques, i la de les altres quatre formes catalanes, així com la de les altres llengües romàniques, fóra ja ben difícil o impossible de justificar, que la -xs- no serviria en absolut per al germànic¹¹ i que tampoc la base semàntica no és de les que siguin verament convincents.

Si de tota manera hem de pensar en un origen indoeuropeu, proposo, doncs, una altra cosa més natural que l'arrel ideada pels «milloradors» de Kluge. El prussí antic *crays* 'fenc' («heu»), i *craysi* 'bri d'herba' («halm»), idees que ja es conjuminen molt més amb els humils créixens que la de 'devorar' o 'farratge'.

També això té una parentela indoeuropea ben clara, i pertany a una arrel més productiva: esc. ant. *brís* 'mata', 'vareta', a-al. ant. *brís* 'rebrot, brossa' (al. mod. *reis*), nor. *risla* 'espiga'; i també a-al. mj. *rispe* 'brancam, matoll', a-al. ant. *brispahi* «virgultum», al. *rispe* 'brossa, branquillons', angl. dial. *risp* 'vencill, sarmen', i tot el grup del ll. *crispus* i cèlt. *críxos*, van en última instància amb això; si d'una amplificació CRIS-NIS surt el ll. *crínis* 'pèl', d'una de semblant prové el rus *krínica*, on partint de la idea de 'cosa que brota' s'ha arribat a 'deu, font': el lloc on es fan els créixens (Pok., *IEW*, 937.1f., 937.8f., 936.2f.).

Es sabut que el prussí antic és la llengua de lèxic més afí al del sorotàptic: fins i tot si respectéssim la idea dels germanistes que el letó, germà bàltic del prussí, no té el mot *kresso* 'créixens' com a cosa autòctona, sinó com a manlleu germànic, el prussí ens